

БОСАНСКА ВИЛА

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Излази 1. и 16. сваког мјесеца на два табака. — Рукописи, претплати и све, што се тиче листа, шаље се на адресу: „Уредништву „Босанске Виле“ у Сарајеву.“ — Неплаћена се писма не примају а рукописи се не враћају.

БРОЈ 16.

У САРАЈЕВУ 16. АВГУСТА 1887.

ГОДИНА II.

АРИФ, ВЕЛИКИ ВЕЗИР.

Прта из босанског живота.

Написао † Нико X. П. Бесаровић.

Једне сироте жене бијаше син Ариф, био је лијеп к'о зариф, а сладак к'о кадајиф (послатица); једини је Бог, који га је створио, љепши од њега био. — Кад би почeo говорити, све би рекао да му мед, ја ли шећер из уста капље. — тако бијаше слаткорјечив.

Гдјекад би се и с дјецом поигр'о, ал' не би дјетета у цијелој окolini Врела Босне, да га надмashi, ја надговори, ја да му одбaci камена с рамена. Каднокад би се потег'о и куке, клипка, копља и миздрака, али узалуд сва снага и напрезање његових другова — свако му дијете бијаше лахко к'о кокошије перо. — Његовом оку не бијаше ништа страшно, да би га препasti могло.

Поигр'о би се гдјекад и скока јуначкога, па свако би дијете по двије и по три стопе прескочио. Кад би бацио камен из праће небу у вис — изгубио би се у облаку, да га ниједно дијете није могло ни замјерити, а камо ли видјети. Каткад би метнуо по пуну шаку љешника на голу плочу, па би их голим челом све поразбијао у ситне љушчице. Најтврђи орах коптуњац не би му се испод прста отео; стиснуо би га са два прста, па одмах на комаде размркао. Двадесетеро би се дјече натјеривало, да и они тако разбију орах али узалуд, осим Арифа нико други не море.

Ама, шта мислите нијо му било пара у стотину дјече. — Само један Ариф, па Ариф, све може, и Бог му помаже; тај ти је још измалена јуначина постао. — Па није ни чудо што је Ариф таки, јер се тај није родио у Стамболу ни у Бечу, а није бомге ни у јајету окупан, ни у памук и свилу до-

чекан. Њега је мати родила изненада, берући шашу крај Босне и вежући сноп по сноп; окупала га је у студеној Босни, па га је у опрежини кући донијела. Три године је матер дојио, није га шећела одбити од сисе, јер више никога не имајаше осим тог једињка Арифа. За то је Ариф и био тако јак и снажан к'о међедче.

А кад Ариф мало поодрасте мати га да у сарајевску гази Усреф-бегову медресу (богословију), да научи, да буде хоџа; па не може стрпљети, већ и она до неколко дана сиђе у Сарајево, те се намјести код једне сироте, к'о што је и она; уговоре међу се: да заједно раде, те се хране.

Ариф у медреси к'о сртни и честити, учи добро, за мало времена, па престиже многе своје другове; али нешто му омрзну медреса, остави је и оде и мејтеф (школу) код цареве џамије. Хоџа га још одмах с прва завоље, па кад не би могао хода доћи у мејтеф, Ариф би на његову мјесту сједио и дјецу учио. Још му се ни пуних десет година није навршило а Ариф проучи први пут хатму (први дио молитве из корана).

И мати је арифова добра, вриједна и ваљана жена, ал' пук сирота, била је млада, ама опет је чувала образ, као светињу, нико јој не могаше ока видјети иза њезиног рахметли (покојног) мужа. Једини Ариф материн једињак, он јој само као син у око гледаше — и у материнском оку виђаше Ариф небо своје славе и ценета (раја).

Добра мати, па јој и син добар, као што се и рекне: од шта врећа, од тог и закрпа, и — сваки мажал (имање) на свог сахибију (господара) налик;

— па тако и наш Ариф: пукати мати, као да си бедрику јабуку на пола разрез'о, тако је у свему наличио на матер.

Петком Ариф није учио, ни иш'о у мејтеф, него би отиш'о у поље те набрао по једно бремешце шаше, па би донио и пред матер бацио: — нај ти, мати, макар мало нека ти је лакше.

Арифова је мати плела асуре од шаше, једва би дочекала да коју оплете; одмах би је сподбила и однијела на пазар, па што би за њу добила, од тога је хранила и себе и свога једињка Арифа.

Кад је Ариф хатму проучио, ко је сретнији и веселији од његове мајке; она је јадница још отприје нешто приштедила ујимајући: некад грош а некад маријаш (2 новч.), — а тога дана је и асуру испод себе продала, само да љепше и слађе шербе (мед с водом размукен) коншијама дадне. Од свог је и арифова грла уштедила, па је пријатеље и знанце чистила и образ освјетљала; — а како и не би, кад јој је то прво весеље, што је иза мужа од свог срца дочекала!

Но, али сва дјеца у мејтефу, па и она по коншијуку, што се скитају, а у мејтеф не иду, презиру га, што је он мањи од њих — а паметнији и учевнији, и није шала — хатму је проучио. Па да видиш чуда, све хоће, мујезини, (што уче на цамији) имами и деде по махали (улици) — сви га милују. Па и саме кадије, кад су чули за Арифом, често би му послали бакшиш (поклон) — а дјеци мука, да пукну од иједа. Па, кад би се Ариф пред њима похвалио и показао бешлук (5 гроша, 40 новч.), што му је кадија посл'о — дјеца би га онда од муке разљутила:

— Није то бакшиш, већ ти је кадија посл'о садаку (миљостињу), јер зна да си сирома, и да желиш хљеба, да се наједеш.

И доиста, кад би му дједа тако говорила Ариф би се љутио, ал шта им морे... већ побјегни кући па плачи, док не би дошла мати те га утјешила.

Једног дана кад је мухтија (вјеродостојник) давао дерсе (слово) у царевој цамији, сврати се он узгряд и у мејтеф. Кад је униш'о унутра, одмах хоџа првог Арифа похвалио рекавши:

— Ето види, мухти ефендија које су године и како је мали, а неки дан је хатму проучио.

Мухтија га помилова по лицу, па му онда рече: — Мали Арифе, ти си добар, а и име ти је лијепо и значајно, јер Ариф арапски је, а нашијем језиком то је ријети знатан, чувен. Па, ако ти таки и послије останеш, ти ћеш бити велики човјек; твоја је нафака (прехрана) голема; из малога врела напићеш се воде и бићеш на великому пајету (степену).

Ама, није то шала кад мухтија говори, јер он највише шути, а кад стане говорити, свако му у очи гледа, јер тврдо знају, да што мухтија рекне, то ће бити макар кад у земану (времену).

И на Арифу су добри биљези, јер мухтија не шћеде ниједно дијете више ни погледати, већ окрену главу па оде и друге мејтефе прегледати.

На много мјеста није затек'о хоће у мејтефу; дјеца пред мејтефом скачу играју се и пухе и ораха. То је мухтија све видио, па тешко ходи ономе, појешће ватру док се први пут састане с мухтијом, неће му кривати, што му мухтија натовари.

Него и јест мухтија баш једном рећи човјек од закона, за вјеру и науку до Стамбола га нема, а и у Стамбулу их је мало к'о што је он; да није далеко Стамболијама могли би га што о вјери често упитати, ама знао би им на све одговорити, тако је тај човјек учен, па с тога и није арам (проклето), шта га зову реисул улема (вјерски поглавица).

Нек мухтија иде даље куд му је воља, а ми ћемо уз нашега Арифа, да чујемо шта ће њим најпослије бити.

Дјеца још више омрзну на њега, ама нијесу га могли што 'но ријек очима гледати, све би га подржivala, па чак из пакости копилетом (незаконитим дјететом) називала, па још кад би стали дробити:

— Ти си Арифе сирома, ти не једеш никада алве, ни каље, ни кадајифа ти само суху кукурузу глођеш — и што би год грђе и горе знала на њега би навалила. Али Ариф, ма да се љутио, опет се ни с једним није свадио ни потук'о. Кад би му баш до густа дошло, он би побјег'о од дјечурије, отиш'о би у своју башчу, па би сио крај замбака (крина) и сунцокрета, наслонио би се на руку, па по који пут дубоко уздануо и помишљао би у себи:

— Овде ми је најљепше, код овог мирионог цвијећа — и ово су безазлена дјеца наше мајке земљице, они ће ми од сад другови бити; гледаћу како лице своје од рана јутра до мрклога мрака за сунцем окрећу, а диче се са мном, што их овако мирно гледам. Њих није пакосна мајка родила, не пркосе мени, што сам хатму проучио!

Тако би Ариф по читаве сахате у својој башчи провео, а дјеци опет криво што није међу њима, па би заврштили испред арифове куће, а неки би и повикнуо: — Гдје си Арифе, ајде болан да се играмо!

Кад би Ариф чуо ове ријечи у њему би срце заинграло, али сјети се онијех ружнијех ријечи, што му од пакости говоре, па не би међу њих изашао, макар и не знао никада шта је то игра.

Љепше је Арифу у његовој башчи, с цвијећем се разговарати и играти, јер му ни један не замјера нити ће му ружне ријечи казати. Неко рекне, да су и дјеца цвијеће, ама така дјеца, к'о арифови другови нијесу ни налик на цвијеће већ на трње и смрђајику; на њиховом је језику бодљика порасла, што су је отац и мати посијали, па им дика кад напредује и расте, а неће да је из коријена испчупају, да им дјецу не унесрећи и не упропasti.

Ариф је мислио да њата матер, за оно што му дјеца говоре, ама га бијаше стид, да му тако ружна ријеч преко уста пређе, чуо је да је то срамотна ријеч, па је све шутио а носио жишку на своме срцу.

Мати арифова опази, да јој син све нешто не-
весео и да за нечим тужи, па га стане питати:

— Кажи, сине, матери својој, шта ти је; да те није хоца плахо избио, ил' да ми нијеси гладан, ја жељан чега?

— Нијесам, драга мати, ни гладан, нити ме је хоџа избио! Него, драга мати, зла ријеч тежа је од батине, па и од глади. И глад море човјек заборавити а гадну ријеч никад до мотиќе.

— Па, казуј драги сине, ко ти је реко ту ријеч!
Зар и на те има ко шта смрадати?

— Ух! мати, не знаш, од стида и срамоте не могу ти ни казати.

— Кажи, сине, кажи матери својој, море бити да то није истина, што ти је неко рек'о, а ти се љутиш и венеш!

— Дјеца, мати, дјеца, што с њима у мејтеф идем.

— Па, шта су ти рекли?

— Ух! мати, рекоше ми да сам . . . да сам . . .
копиле — једва изговори Ариф, а сав попрвенио. —
Већ мати, нећу те се одканити, док' ми не кажеш.

На то мати арифова настави:

-- Слушај, сине, Арифе, мајка ће ти све поистини казати:

— Нијеси ти тај, што ти дјеца говоре, они лажу; њихови су оци и матере будале, што и од

(Наставиће се

ДВА СТАРЦА.

Од Лава Н. Толстоја.

I.

оговоре се два старца да иду у Јерусалим на ћабу. Један бијаше богат сељак, по имениу Јефим Тарасић Шевелјов. Други, Јелисије Бодров, не бијаше богат.

Јефим бијаше човјек на своме мјесту, ракију није нио, дуван није пушио, па ни бурмут није прашио, ријечи ружне није цијелога вијека проговорио. То бјеше човјек строг и сталан. Два пута је Јефим Тарасић био сеоски кнез, и оба пута оставио чисте рачуне. Имаћаше повелику породицу: два ожењена сина и једног ожењеног унука, сви у задрузи. Он бијаше човјек здрав и снажан, а брадат — и кад претури 60 година, па зађе у седамдесету, поче му избијати сједина у бради. Јелисије ти не бијаше ни богат ни сирома, но у средњу руку; прије је као зидар ишао са занатом по свијету, а под старост живљаше код куће и занимаше се са кованљуком. Један му син ићаше

шале рекну пред својом дјецом, оно дјеца утuve, па мисле е је истина. А така су ти сва данашња дјеца, откле би што знали, да не чују од родитеља; за то се и вели: што говоре дјеца, што чују од оца.

Али има та несретна и будаласта ријеч овде у Босни код многога, па је свијет говори и где не треба. Кад је ко добар и ваљан, чућеш гдје кажу: ала је копилан! А та је ријеч дошла амо из Новопазарског санџака (оружја), јер тамо макар говорио о женску, ја ли о мушки, додаје се ријеч копилан, а то баш не ваља, јер је гадна и срамотна ријеч.

Ко год пљује нада се, томе пада на образ, тако веће стари људи. Па, да ти кажем: истина је, да сам ја тебе потље очине смрти родила. Ја нијесам са твојијем оцем, а мојим рахметли (покојним) мужем само три дана по нићаху (вјенчању) била. Он је Алах рахметиле (Бог да га прости) био авџија (ловац), па трећи дан по нашему нићаху оде у лов, да се мало прохода . . . и по несрећи, тарући пушку, да му буде сјајнија . . . омаче му се пушка, те сам себε уби. Нијесу га мој сине, кући ни донијели, тамо је и укопан, још му ни ја гроба не знам. Па ја нијесам ни плакала за њим малого, бојала сам се да Бога ћелешанум (свевишињега) не увиједим, јер сам чула од хоџа, да у корану пише, да је велики ђунах (гријех) за мртвијем плакати. Ето с тога нијесам смјела плакати ни пред тобом рахметли оца ти спомињати а срце ми знаде, какву рану имам и како за њим болујем. Ал шта ћу де, тако је од драгога алаха наређено, да буде, да ја постанем дертија удовица.

по заради, а други гледаше кућне послове. Јелисије
ти бјеше човјек добродушан и весео. И ракију је пио,
и дуван пушио, бурмут прашио, а волио је и да
пјева, но био је врло кротац, са породицом и сусједима
вазда живљаше у љубави. Он бјеше омален, црнома-
њаст, с кудравом брадом и сасвим ћелав, баш као
његов имењак св. Јелисије пророк.

Одавна старци обећаше један другом и договорише се да заједно иду у Јерусалим на ћабу, али све некако Тарасић није посвршавао послове. Тек једно сврши, друго се започне; те ункуа жени, те очекује из војске млађега спна, те опет почео градити нову одају.

Једног празника састану се оба старца, сједну на греде да се проразговарају. — Шта је, рећи ће Јелисије, кад ћемо, куме, поћи да дуг одужимо?

Намргоди се Јефим. — Ама ваља попричекати, вели; тешко ми је ове године. Започео сам драграђи-

вати кућу, мислећи да нећу потрошити више од једне стотине рубаља, а оно ево већ и трећа начета. И још нијесам готов. Морам чекати до љета, па ћемо, ако да Бог, јамачно ићи.

— По мојој памети, рећи ће Јелисије, не треба одгађати, сада треба ићи. Сад је баш најзгодније вријеме — пролеће.

— Ама зnam вријеме, али посао започет, па како да га напустим?

— Шта, зар ти немаш никога? Па син ће ти све послове посвршивати.

Како ће посвршивати! У старијега се не узда, — поквариће посао.

Помријећемо куме, па ће дјеца живити и без нас. Ваља и син да се поучи у раду.

— А да, оно тако је, али би хтио да се то све пред мојим очима уради.

— Ех, добар човјече! Сав посао никада се неће свршити. Ето ономад су жене код мене прале и спремале за празник. И ово треба и оно треба, па опет нијесу све урадиле. Старија снаха (жена паметна) каже: „хвала Богу, празник долази, нас не чека; све радимо, па ма колико да радимо, опет нијесмо све урадиле.“

Замисли се Тарасић. —

— Много сам новаца потрошио око оправке, рећи ће, а и на пут се не може поћи с празним рукама. Сто рубаља није то мали новац.

Насмија се Јелисије па ће рећи:

— Не гријеши се, куме! Твој је приход већи 10 пута од мојега прихода. А ти о новцима говориш. Само ти мени кажи када да пођемо. Ја немам новаца, али ћу набавити за пут.

Насмија се Тарасић. — Ви'ш ти њега како је он богат; а где ћеш узети новаца?

— Па напабирчику код куће колико толико, а колико ми не стигне, дају сусједу десет кошница са кованљуком. Одавна ме моли.

— Биће море, добри ројеви, па ћеш жалити, рече Тарасић.

— Жалићу?! Богме нећу, куме! У животу ни за шта нијесам пожало осим за гријехе. Ништа није скупље од душе.

— Оно је тако, ама опет није све добро кад је у кући неред.

— А кад је у нашој души неред, онда је горе. Кад смо рекли да идемо, онда ајде један пут.

II.

И наговори Јелисије својега друга. Размисли Јефим добро, па ето га сјутрадан рано Јелисију.

— Е па ајде да идемо, рече; ти право говориш, Бог је вољан у животу и смрти. Док смо живи и док имамо снаге, треба ићи.

Стадоше се спремати.

Јефим Тарасић имаћаше готових новаца код куће. Узме себи на пут 120 руб. а својој баби остави 200.

Спремио се и Јелисије; продаде своме сусједу 10

кошница. И ројева колико буде од десет кошница, и то сусједу. Узе за све 70 рубаља. Остали 30 рубаља покупи по кући, раздријеши бакине гутольке, све истресе. Бака му даде и оно пошљедно што је спремила за сарану, а и снаха што је имала својих новаца.

Јефим Тарасић при поласку све показа и препоручи своме старијем сину: и колико косача да узме, и куда ће ђубре избацити, како ће одају довршити и покрити; о свему је промислио и све показао.

А Јелисије само наручи баки да ројеве повата обашка у кошнице, па да их сусједу преда без преваре, а о домаћим пословима није ни говорио: рече сам ће вам посао показати како га треба радити. Ви сте домаћини па радите како је за вас боље.

Спремише се старци. Напекли хљеба, погача, колача, сашише торбе, срезаше нове обојке, обукоше нову обућу, узеше још по пар опанака, и пођоше. Испрати их породица до сеоске међе, ту се лијепо опростише, и старци одоше на далеки пут.

Јелисије пошао веселим срцем, и чим одмаче од села, одма заборави на све бриге. Само је мислио како да угоди своме милом другу, да никоме не каже грубу ријеч, да у миру и љубави до мјеста дође, и дома се врати. Иде Јелисије путем и све сам у себи шапуће молитву, или притврђује и понавља у памети светитељска „житија“ која зна. А састане ли се с којим човјеком на путу, или гдје дође на преноћиште са сваким се што умиљатије понаша и рече по коју божију ријеч. Иде Јелисије и радује се. Једно само није могао учинити. Јелисије шкеде да се остави бурмута, па је и бурмутницу код куће оставио, али му постаде досадно. Неки човјек даде му мало уз пут. А он све неће па неће, али опет гредом заостане од друга, да не би и њега на гријех наводио, па потпраши.

Иде и Јефим Тарасић лијепо — јуначки; рђаво, ништа не ради и у вјетар не говори, али нема на души лакоће. Њему не избија из главе брига о кући. Све мисли шта је код куће. Да није заборавио што год наручити сину. Види уз пут где сују кртолу, или где извозе ђубре, па мисли: да ли тако ради по заповијести његовој и његов син? Чисто би се вратио, па би му показао и сам урадио.

III.

Путоваше тако старци пет недјеља дана. Подераше опанке, што понесоше од куће, те већ нове морадоше купити. У том дођоше међу Хахле.¹⁾ Све од куће довде плаћали су за преноћиште и јестиво, а чим стигоше међу Хахле, стадоше се људи отимати го ће их прије у кућу позвати и угостити. Дочекају их и угосте, а не наплаћују људи, но им још на пут у торбу хљеба спреме, па им још и гибанице умијесе.

— Пропутоваше тако старци рахат 700 врста; проћоше још једну губернију и стигоше у неплодно мјесто.

— Да речеш, да их људи овде нијесу примали, — при-

¹⁾ Хахли се зову Малоруси. Они се одликују међу Словенима са гостопримством, као год и Срби, па и више од Срба. пр.

мали су их, и за преноћишта нијесу наплаћивали, ама их нијесу ранили више. Па ни хљеба нијесу сваки пут добијали, а по неки пут нијеси га могао ни за новац купити. Лани, говораше народ, ништа није родило. Који бијаху богати — разорише се, све продаоше; осредњи људи остадоше без ичега, а сиромаси, или се сасвим раселише, или се потуцају по свијету, или којекако кунаторе код куће. Јели су зимус лободу и мекиње.

Тако једном падоше старци на ноћиште у неку паланчицу, и купише неколико ока хљеба, преноћиште и зором кренуше, да би даље одмакли за лада. Прођоше десет врста и стигоше до једне рјечице. Ту сједну, заите у чашу воде, па умачу љепца и доручкују. Једоше и преобуше се. Посједоше и одморише се. Изводи Јелисије свој чибучић, а Јефим Тарасић зањиха на њега главом. — Што, вели, не бациш ту пакост!

Јелисије ману руком: савлада ме, вели, грехота је, ама шта да радим!

Дигоше се и пођоше даље. Прођоше још десетак врста, и стигоше у једно велико село, па га и прођоше. А већ и врућина велика настала. Уморио се Јелисије, па би хтио да се одмори и напије воде, али се Тарасић не уставља. Тарасић бијаше бољи одац, те је Јелисије тешко ишао за њим.

— Пио бих воде, рече Јелисије.

— Па добро — пиј. Ја и нећу.

Заустави се Јелисије.

— Ти ме, вели, не чекај; ја ћу часком свратити у кућу, и напићу се воде. Стићићу те за час.

— Лијепо, одговори и пође Тарасић, и оде путем, а Јелисије сврати у кућу.

Јелисије пође у кућу. Кућа мала, олијепљена; доњи дио црн, а горњи бијел, но се већ лијеп одавно

олупио, види се да одавна није поправљана, јер је већ и кров на једном крају откривен. Улазак је у кућу из дворишта. Уђе Јелисије у двориште, и видје где на сунцу лежи човјек без браде, слаб, у малоруској кошуљици. Човјек, види се легао је у хлад, но га сунце сад припекло. И он лежи, а не спава. Зовну га Јелисије и замоли да се напије воде, али се човјек не одазва. — Или је болестан, или је дурновит, помисли Јелисије, па пође на врата. Чује где у соби двоје дједе плачу. Куцне Јелисије на врата. „Домаћине!“ — Нико се не одазива. Куцне поново штапом. „Крштени људи!“ — Нико се не миче. „Робови божији!“ — Нико се не одзива. Хтједе већ да оде; али чује да неко јечи иза врата. Да није кака несреща с људима? Треба видјети. Дај да уђем у кућу.

IV.

Јелисије окрену кључаницу — није затворено. Отвори врата, прође кроз ходник. Врата собна отворена. На лијевој страни стоји пећ; на десној у куту икона кандило и сто; крај стола клупа, а на клупи само у кошуљи сједи гологлава баба. Пала главом на сто, а покрај ње сједи мушкарчић сув и жут као воштана свијећа, а гутав; вуче мајку за рукав и дречи, моли за нешто. Јелисије уђе у одају, а у одаји не можен дисати, таки смрад бијаше.

Обазре се Јелисије и видје где на неким дроњцима лежи жена. Паланичке и не гледа, но само кркља, а једну ногу сад пружи сад згрчи. Претура се с бока на бок, а од ње нешто заудара, баш као да иде пода-се, а нема ко да је очисти и спреми. Баба подиже главу и видје човјека.

— Шта ти хоћеш? Шта би хтио? Нема ништа, чојече божији, нема!

Разумје Јелисије шта говори, па јој приђе.

(Наставиће се)

ПРЕПАЊЕ ЗВИЈЕЗДА.

ија нојпа разавила
Своја мека крила,
Сву селену у шарене
Снове обрлила.

Свуд тишина, ... све почива,
Гласка нигде нема,
И славујић на граници
Лако је задр'јема'.

— Са болова вас смртнијех,
Што ми саме знамо,
Па жалимо што не мож'мо,
Да вам олакшамо!

(1886.)

Тек што с неба — тамо горе
Сјају ситне зв'језде,
Па ме озго — с тих висина
Жалостиво гледе.

Ситне зв'језде сјале, сјале,
Па су задрхтале.
Питб сам их: зашто дркну?
Одговор ми даље:

Сењо Ђаковић.

КРСНО ИМЕ.

У околини Сарајевској.

(Свршетак).

Помози, Боже, повесели Боже; што смо устали
те се водом умили, крстом прекрстили, а Богу
се молили: Бог нам моленије услишио, сагреше-
није опростио, за његово красно помиловање!

Слуго, домаћине, фала ти; имамо ти поклон!
Што си се потрудио своје крсно име послужио, трошак
учинио, сам ти Рис. Гос. Бог, накнадио из своје кра-
сне азне богате! Био слуга наш, био слуга божији по
земану, на красном божијем дивану, на сабору братин-
скоме! Најскорашњу писмо по слави и по слађеној: Бог
нам слази посачнио, а живота подуљио, колико је воља
од милога Бога. О Јово! (именом зове свога сувезника,
који је према њему уст'о, да га двори). Здрав си ми,
мајке сине, а соколе сиви! У здравље, а за здравље
нашега брата домаћина. Да нам је наш красни брат
домаћин здраво, крепко и од Бога весело, и од Бога
лијепу радост им'о, — а здрав си ми, мајке сине, а со-
коле сиви; за његове среће и остале браће, живота
и доброга здравља: да су његова, и остале браћа
здраво крепко, и од Бога весело; а здрав си ми, мајке
сине, а соколе сиви: за његових синова, за његових
синоваца, за његових унука, за његових омладака, же-
вота и доброга здравља! Што му је Бог дао синова,
Бог му их дао, Бог му их подарио, те се с њима
рангио и с њима се фалио, ко но сртни и честити и
у Бога мили! Што му је Бог дао унука и омладака:
Бог му их дао, Бог му их подарово, те се с њима
личио, те се с њима китио, ко 'но Ђурђев-дан и
Спасов-дан травом и беаром, и од Богалиј епијем Божи-
јем даром. Здрав си ми, мајке сине, а соколе сиви: за
његових госпоја домаћица, живота и доброга здравља,
среће и напретка; да су и његове госпоје домаћице
здраве и крепке и од Бога веселе! Од Бога лијепу
радост имале, те и оне биле бијела оглавља, свијетла
образа. Што носиле, свијетло им, што родиле, живо
им, и милити Богом благословено! А здрав си ми,
мајке сине, а соколе сиви: Бог дао нашем, красном
брату, домаћину, Бог му дао од срца и од евлада (по-
рода), те разбацив'о гране на четири стране.

Граном падали јунаци, по пољу тежаци, угодили
Богу и овоме дому, и лијепоме Тројству небескоме,
те и они били Божији угодници и црквени приложници!
А здрав си ми, мајке сине, а соколе сиви: за
његова стада, за његова рала, куд му рало одило, по
један берићет односило; у планину долазило, планине
савијало, цвијет закидало, кући се повраћало: виловито,
шировито, по пет и девет берићета доносило
пред његов дом, а под његов кров; помог'о му Ристос,
Господ Бог! — Стадо му се познавало: по овцама
многијем, по чобанима добријем, к'о 'но у сртна и у
честита, и у Бога милијега. Што му је Бог дао, Бог

му и удрж'о у напредају помак'о, колико је воља
од милога Бога! Здрав си ми, мајке сине, а соколе
сиви; за његова темеља и кућнога шљемена, био му
темељ темељом, а шљеме шљеменом: тврдо, високо,
без земана непромјенито, ако ли му било промјенито,
не било му промјенито, већ му било сртно и честито!

А здрав си ми, мајке сине, а соколе сиви: Што
је наш красни брат, домаћин износио, двадесет и че-
тири сјемена испод свога тврдога, високога, кућнога
шљемена, понио га о лијевом рамену, кад дош'о у поље
браћи тежацима, њима Бога назив'о, а они му за
здравље Бога молили, кад на њиву наступио, окренуо
се истоку, западу, мору и Дунаву: Бога споменуо,
крст на прса ударио, десном ногом крако, десном ру-
ком мањо, са рамена жито ћасијав'о зринца му падала
по страни, по равни и по студену камену, и оно му
се десетковало и оно му род родило! Бог му га са-
чув'о зимнога мраза и летнога града. Од неба му
росило, а од земље плодило, те му жито родило, те
му било: у бусу бусато, на трсу трсато, у класу
класато, а на гувну много, а у кући споро и бери-
ћетно и милијем Богом благословено! Здрав си ми,
мајке сине, а соколе сиви! Што су долазили нашем
красном брату, домаћину свети, са светијех мјеста:
аријари, патријари, попови, калуђери, кметови, кнез-
ови ништи и убоги. А што су му долазили свети,
са светијех мјеста, аријаре, патријаре, попови и ка-
луђери: они су му долазили на лијепу милостију
писму, те му писали листове, календаре, велике па-
русије! — Бог дао нашем, красном брату, домаћину;
Бог му дао: пуне руке, срце весело, а очи слободне,
те и њима милостију дав'о, и они када су полазили
из његова дома поштенога, лијепи му свештенички
благослов оставили, у његову дому и његову роду! —
А што су му долазили кметови и кнезови; они су
му долазили на његов нам, на његов глас, на његову
подобну част, к'о и ми данас! Бог дао нашем, красном
брату, домаћину; руке пуне, срце весело, очи слободне,
те се стидна не застидио, страшна не препануо,
те и њима части одолио, ка' и нама данас — да Бог
да и лијепа мати Божија! А што су му долазили
ништи и убоги: они су му долазили на уједак и на
подјелак. — Бог дао нашем, красном брату домаћину.
Бог му дао: пуну кесу, обилату, сртну и честиту,
те и њима удијелио и подијелио, сваком дијел учнију,
а најбољи себи оставио; цркви врата позлатио, рају
врата отворио, својој души мјесто уфатио! А здрав
си ми, мајке сине, а соколе сиви: што су му долазили
голи и боси, гладни и жедни и они му долазили на
уједак и на подјелак; Бог дао нашем, красном брату
домаћину: пуну кесу, обилату; гладна наранио, жедна

напојио, гола преодио, боса преобуо, својој души мјесто уфатио; — и они кад су полазили од његова дома поштенога, лијепи му глас носили по свијету, лијепи глас, к'о по јунак свилен добар пас! А здрав си ми, мајке сине, а сиви соколе: за онога цвијета, на сред бијела свијета, цркве Јерусалима, и осталих цркава и манастира, која је црква узгор, Бог је узгор и подрж'о, која је црква опанула, ја ли се обрушила, ја је душманска сила оборила, Бог дао добру годину, ја ли добру господу, ја ли нашем, красном брату домаћину — и нас титорнике и приложнике, те и ми прилог учинили, те се и оне поградиле: с двора клањком и каменом, а изнутра крстом и иконама, те се и у њима чатило православно еванђелије, од данас до суда праведнога! А здрав си, мајке сине, а соколе сиви; за оније стараца, калуђера, који чају у камену, на камену, те се за нас грјешне Богу моле; молили се и умолили се, и своје стадо привели ко Ристову спасенију, ако Бог да! А здрав си ми, мајке сине, а соколе сиви; за домаћинових кумова, за његови пријатеља, живота и доброга здравља, среће и напретка; Бог му дао кумова, од врсније домаова; Бог му дао пријатеља, од добрије родова; с ким се кумио, кумио се од волје, а без невоље; с ким се пријатељио, пријатељио се по роду, по племену, по наму, по гласу, и по Божијој милости. А здрав си ми, мајке сине, а соколе сиви; за нас, који смо данас, за јунака вољијех и невољијех, који је јунак у вољи, Бог га у вољи и подрж'о, који је јунак у невољи, ја л' каквој нужди, ја л' у каквој муци, ја л' у каквој тавници: Бог дао добру годину, ја ли добру господу, ја ли нашем красном брату домаћину, те он сужње кутарис'о (избавио), те се и они сунца нагријали, пива напојили, и са браћом разговорили, к'о и ми данас у нашега красног брата домаћина. А здрав си ми, мајке сине, а соколе сиви, за оне мале педе, (најмлађег дјетета у кући домаћиновој) што крај луга пљеже, да је Бог сачува: од живе ватре, опште сабље и болести сваке. Фала, слухо, на послужењу; живио! Бог ти помог'о! Што си се потрудио, своје славно крсно име послужио, трошак учинио, сам ти Ристос, Господ Бог најкнадио, из своје красне азне богате; вазда се свом празнику радов'о, у радости га чек'о, у ратлуку пратио, им'о с чим, а им'о с ким — и твоје чедо неком тебе, вазда им'о свега доста, не стидио се никаква госта! Ти нама положио част, теби Бог попштен глас. Браћо, моја, пропштавајте; старијему ка' и оцу, а млађему ка' и брату, ја ли луду не дајите, ја ли му се не ругајте! Ни у попа учио, ни у калуђера дворио, већ по кући радио, са женама се инадио (свађо); уптило се јаре у велике роге, нит их може влочити, нит море бацити. Здрав, дијете, и ето ти чаша, ама немој попити прије мене; и фала ти на послужењу, једна мени, друга теби. Здрави сте! па је пије у кап.

Док долибаша наздравља у домаћиново здравље, његов га сувезник, кога је одабро двори, и преклоња

се према њему, кад му год овај у здравици рекне: „А здрав си ми, мајке сине, а соколе сиви,“ — а кад долибаша испије чашу у домаћиново здравље, тада млади сувезник устаје са свога мјеста, прилази долибаши, па га љуби у руку, а са домаћином се љуби у лице, па се опет враћа на своје мјесто и узима своју чашу, поклања се поново долибаши и рекавши му: „Фала, долибаша, на здравици, ти ријечи, а Бог милости“ — испија је и предаје домаћину.

За овим домаћин послужује остале госте по реду, чашом четвртом. Гости наздрављају редом један другом у домаћиново здравље, по примјеру долибаше. А кад све обреди, онда сам домаћин уз чашу наздравља кумовима и пријатељима, који су му дошли и зафаљује на здравици, напитој у његово здравље.

На неким мјестима у домаћинско здравље наздравља се у петој чаши, а у четвртој се наздравља: за сретније ломача и сретније колача, за примка и напретка. У некијем пак мјестима у четвртој чashi наздрављају: „За Риста и часнога крета, који нам сјаје од истока до запада, па нас грије онога свијета, к'о јарко сунце овога свијета. Чаша вигора боља ора, да нам Бог повигори и поори и свако добро поклони.“

24/ Послије домаћинске здравице служи се чаша пета и уз ову долибаша, а доцније и остали гости наздрављају: „Свака по реду, свака по закону, а ово је чаша пета, да нам помогне Бог и света Петка и света Нећеља, да нам опрости сагрешенија, што смо салудили и сагријешили, ја л' ти у суву житу, ја л' ти у суву сијену, да нам Бог опрости и света Петка и света Нећеља.“ На неким мјестима опет овако:

„Чашом петом, за свете Петке и њезина расплетенија, за свете Нећиље, Ристова зачеденија, (ваљада воскресенија) и за сјајнога, часнога крста, који год брат Србин часни крст вјеров'о и часни крст цјелов'о, часни му крст био на помоћи; који не стио никако, убио га Бог свакако; који отио, окренуо га Бог с крстом наопослом, те му био на помоћи и у дану и у ноћи: обасјав'о га онога свијета, к'о жарко сунце овога свијета, Бог му дао они час, који Ристу на крсту, и Ристу и Јовану, на води Јордану, те се овди у овом братинском и у свему роду колио, од сад до сего времена.

25/ Кад се сви гости обреде чашом петом, домаћин точи и послужује долибаши чашу шесту. Овај се најприје нећка, да је доста ракије и да су се већ напили а послије, кад га се домаћин не хтједне отканити са ракијом, узима и ту чашу па наздравља: „Помози, Боже, повесели, Боже, у радости Бог нам био на помоћи; браћо, здрави сте! за часне и достојне, за прибрања и сабрања ракије, а започетка ђаконије; кад почели у добри час, кад прибрали у бољи час, оба чаеа добра, па с Богом и помогла, ни нам била прва ни потоња, веће сретна и честита, од милога Бога благословена а од домаћинске руке опроштена.“

Тако исто наздрављају и остали гости, како кога домаћин послужује.

Послије чаше шесте, неки од госта устају иза софре умивају руке и излазе у кућу, а неки опет остају за софром, те искапљују још по коју, док на броје девету, наздрављајући уз исте кратко и без значаја, вишеглаве повторавајући, — па кад се по прилично дођерају, кад девета почне да бенета, излазе и ови у кућу, и сједају са осталијем гостима по клупама и столицама око огњишта.

Приповиједају тежаци, да је био обичај у старије доба, када се крсно име служило са вином мјесто ракије, наздрављати дванаест здравица, које су свака за себе имале своје особито значење; и да је било дости тежака, који су те све здравице знали редовно наздрављати. — Данас пошто се свукуда пије ракија о крсном имену у оскудици вина, слабо ко знаде о крсном имену при великој софи наздрављати више од шест редовних здравица, па и те су мање више различите, према мјесту и народу, како су гдје из старијега доба примљене и сачуване, и од појединих наздрављача измијењене.

Кад се гости смјесте по кући, домаћа чељад улазе у собу и вечерају. А кад и они сви вечерају и у кућу изађу, онда настаје право весеље. Гости се сами од себе разреде у друштва, те се неки разговарају о својим домаћим пословима/ неки приповиједају један другом разне догађаје из прошлости; неки опет, који су мало више наквашени, узели у једном крају зеленка, па пију и пјевају народне пјесме, — или су узели међу се гуслара те им уз гусле пјева и приповиједа некадању српску славу и српске јунаке, а неки се, и то млађи момци и дјевојке одвојили од ових, па у соби колају и пјевају севдах пјесме, и то све траје до рујне зоре. — Слабо ко спава те вечери, само по који старац уграби мјесто на простртим аљинама у соби и преспава по који сат.

26 Други и трећи дан крсног имена, нијесу друо ништа, него дани тога продуженога весеља и забаве у кући домаћиновој. — Тијех дана, као и првог дана, гостима не оскудијева ништа од части; они имају други дан из јутра уредно: послије каве доручак, ручак и вечеру; а трећи дан: каву, доручак и ручак. Између тијех обједа, и при самим обједима, домаћин се стара, а тако исто и сви остали његови домаћи, да ни једном госту не оскудијева ни најмања послуга, и да сваки има изобилно јести и пити.

При сваком обједу долибаша је први, коме се највећа почаст указује, и он нуди госте да пију и да се ране, кад је Бог дао, а добри домаћин донио и част положио. Још уз сваку чашицу напија оним истим здравицама, којим је и првога дана напијо (осим што више не чита ни при једном објedu славу, и што не наздравља за сретна колача и у домаћиново здравље)

уз свеку здравицу другог дана, додаје још спомињући светитеља кога домаћин слави „његово криље, да га окрили и окријени“ а трећи дан: „његово криље и окриље“, да га окрили и окријепи.

Ручак који се гостима ставља трећи дан јесте најсвечанији, осим велике софре; јер се гости послије тога ручка разилазе сваки својој кући. На томе ручку износи домаћица што год има најљепшега јела гостима, да их почасти. У току самога ручка, при трећој здравици, ваде гости сваки из своје кесе и кехаре — кад трчију успију — по цванцику и бацају на софру, и то најприје долибаша па послије њега и сви остали.¹⁾

Уз четврту чашу за истим ручком на неким мјестима наздрављају здравицу у домаћиново здравље, као и прве вечери при великој софи. А на неким мјестима наздрвља долибаша ову здравицу: „Помози, Боже, ва име Риста, часи добри и анђели божији, у радости био нам Бог на помоћи, браћо, здрави сте, за часне и достојне прибраћа и среће, часно сјели, поштено прибрали, часна гласа, свијетла образа; кад почели, почели у добри час; кад прибрали, прибрали у бољи час; помого нам Бог и добри час, помого нам Бог и бољи час! Домаћине, фала ти. За сретнога нашега пута, домаћинова сретнога останка, ко ће на пут, сретан му пут; а ко остаје у дому, нек остаје у велику добру; да Бог да да се не омразимо, да се вазда веселимо и радујемо, један другом долазимо, све од воље а без невоље, много љета а више година, ко сретни и свети и Богу мили! Час нам се добри додгио, ко Ристу и светом Јовану, на води Јордану. Браћо, здрави сте, и овом чашом, а љубави нашем; ће тој се и ова чаша пила, добра се срећа вила, за највише Ристов благослов! домаћину фала, Божија му мати дала, што му дала то му и обдржала! — Здрави сте!“ —

Послије ручка гости опет посједају по кући, а једна од најмлађих нева или дјевојка, ако је у кући имаде, — послужи госте прном кавом и двори их док је попију. Како који гост пије каву, вади кесу и међе у филџан по 10—20. крајџара, па га онда даје невјести и ова прилази свакоме; прима филџане и љуби сваког у руку.

Кад већ и каву попију и мало посједе, онда устају појединице, зову домаћина, те се с њиме љубе и праштају, па се разилазе сваки својој кући. — Домаћин уз'о бардак са ракијом, па неке прати и прашта се с њима а неке опет заставља, да остану још мало. Жене истражују гостима гуњеве и торбе, па свака прати своју родбину и носи за њим донекле торбу напуњену колачима за ћецу, и другијем пешкешима (поклонима). На растанку са родбином поздрав-

¹⁾ Ове новце доцније покупе домаће жене и поједнако дижеле међу собом.

љају свака своје, и шаљу понаособ женама сафуне, дјевојкама, сестрама и браћи: јабуке и крушке искићене карамфилом и разне друге милости. — Док тако

одилази један по један, остане домаћин сам са својом кућном чељади, да се одмара од труда, који је тијех дана имао, славећи своје свето крсно име.

Поп Стево Тривковић.

† ДР. ЂОРЂЕ НАТОШЕВИЋ.

Са великим болом у срцу, јавили смо нашим читаоцима у 14-ом броју „Босанске Виле“, да је за навијек престало куцати оно српско срце које је једино за напредак српске школе и просвјете, и за бољитак српскога народа живјело, а то је Др. Натошевић, чију слику ево доносимо.

Удар је то велики, јер је умр'о човјек — који се ријетко рађа; јер је нестало јунака — који сеничега не страши; јер је очи склопио за навијек учитељ — други послије св. Саве; јер је престао дисати: муш, отац, брат, и пријатељ — који је за примјер свима служио; јер је отишао са свијета Србин — и срцем и душом; та у земљу нам је закопано оно благо, које се не може надокнадити, па и будућност је мала, да нам такова сина роди; а данас је ријетка српска мајка, да таковим, српским духом одњиха сина, као што је Ђорђе био.

„Уви се црна школо

У црну ризу туге;
Рана ће т' ова жећи

Године многе дуге.“

ето како од срца плаче за њим наш дични пјесник Змај Јован Јовановић. — Зове школу српску, да му

набраја заслуге; да сада, послије смрти му, прегледа онај драгоцен бисер, који је он по цијелом Српству сијао, док је још у животу био. — Па ко би могао све набројити, оцијенити и прегледати, што је Ђорђе за живота свога урадио? Али осим свега рада важно је споменути да је својијем животом и владањем служио за углед свакоме и што је сам хтио да примјером својим упути друге, јер је знао да примјер највише утиче на човјека. Његов је рад огроман, дивски — особито кад помислимо у каквом се стању налазило школство прије њега, па још кад сравнимо пређашњу школу са данашњом.

Ове године је баш тридесет година, од како је Др. Ђорђе Натошевић почeo ради на српској школи, и за то, саразмјерно, кратко вријеме, он је из темеља подигао, обновио и препородио стару школу и учврстио садашњу нову школу.

Све док се он није почeo бринути за српску

„Школи је српској Ђорђе
Сав живот дао свој;
Ох плачи, школо српска,
И заслуге му број!“

школу — све дотле, она није имала свога значаја. Прије Др. Ђорђа Натошевића на стотину и неколико година, није ни било у Срба школа. Так 1706. године Митрополит Исајеје Ђаковић, заведе неколико школа, али и ту се учило само словенски читати, и скоро — вишеништа. Послије ових школа

заведене су још многе, па било је богме и научених и заузетних људи, е, ал' нијесу имали начина и вјештине да изведу оно, што су замислили, па тако и те школе нијесу имале скоро никакове вриједности, јер тек послије неколико година могло се научити писати и читати, а владао је у њима највиши механизам и ропско тиранство. — Па и у Босни и Херцеговини било је тако са школама, и ма да је напретку њиховом сметало вријеме, опет је више зависило од главног чиниоца — учитеља. Зар се не сјећају и данас многи, како су код својима даскала дugo и dugo учили, док су изучили буки — аз = ба. Кад су изучили азбуку, онда су им уклепали у шаке часловиц, а који би изучио и псалтир, тај је могао да буде попо или учитељ! — А данас? Данас је све дуукчије. Дијете у првом разреду за неколико мјесеци научи врло лако писати и читати. Од прије је dakле с тешком муком тек послије неколико година могао научити писати и читати а данас — послије неколико мјесеци; — а то је видите ли плод Натошевићевога рада.

Др. Ђорђе Натошевић, родио се у Сланкамену 19. Јула 1821. год. од честитих, поштених и примијерних родитеља оца Павла и матере Софије. Послије њега изродили су још шесторо дјече, но петоро им умру, и остану само: најстарији Ђорђе и најмлађи Петар. Петар је прије три године умро у Новом Саду, а имао је трговину; и он је био угледан, опште поштован и обљубљен грађанин.

Др. Ђ. Натошевић свршио је основну школу у своме мјесту рођења, па послије настави латинске школе у Срп. Карловима, Еперјешу и Пешти. Када је те школе свршио, а он почне учити велике школе у Пешти и у Бечу. Справа је хтео да буде адвокат, па се за то почeo и спремати, али му се то брзо не свиди, па се станове спремати за љекара. У томе букне буна у Мађарској год. 1848. и 49. и он као слушалац медицине, дође у Шајкашку и лијечио је Србе рањенике. — Год. 1850. постане доктором медицине. Сад дође у Нови Сад и отпочне практично лијечити, и у брзо изађе на глас као ваљан љекар. Но одмах 1853. год. остави се лијечења и постане управитељем гимназије новосадске. Од то доба поче се све више и више посвећивати школству и књижевности.

Е сада ће тек да почне свитати зора српској школи:

Година 1857. биће златним словима забиљежена у историји српске школе јер — те године постане Др. Ђ. Натошевић ц. кр. школ. савјетником и прими управу и надзор српскијех школа у Војводини. Но не потраја дugo, а укину се и Војводина, па и то његово звање, те тако он доби службу у угарском најмјесничком вијећу. И у томе звању бринуо се за школе, јер да је сабор 1865. године потврдио синонални приједлог о српским школама — а то је дјело

Натошевићево. У овој државној служби био је он све до 1867. године а те године позове га покојни кнез Михајло у Србију, и постаде референтом у министарству просвјете. И овде је неуморно радио око унапређења школа у Србији. Кад се 1868. год. у Топчидеру десила с кнезом Михајлом она жалосна катастрофа, а он не оста дugo у Србији, него се 1869. год. врати у Нови Сад и био је бесплатни управитељ новосадских српских основних школа. Исте године буде изабран за посланика на срп. народни црквени сабор, и био је члан сabora 1870., 1871., 1872., 1874., и 1875.

Године 1870. буде изабран од срп. народног црквеног Сабора за главног школског референта основних и других виших народних завода у митрополији карловачкој. У овој дужности, коју је он са таковим пожртвовањем, родољубљем и одушевљењем вршио — затекла га је изненадна смрт.

А сад да видимо шта је он све радио?

Још године 1851. почeo је да преиначи основну школу, и ступио је на јавно поље, да се бори са непријатељима. Заузимао се, да се покрене „Школски лист“ и доиста је и успјeo, и одмах у првим бројевима истога листа били су његови радови, у којима је износио начин, како би требало преиначити школу. Што год је писао, — писао је убједљиво, а своје начело ватрено заступао, тако, да су се сви његови противници, морали испред њега уклањати.

Али није он само пером у руци борио се, него је од једног краја Српства, на други прелијетао и свуда апостолски проповиједао живом ријечју, држећи са учитељима састанке год. 1857. у Кикинди, Сомбору, Новом Саду и Темишвару. Осим тога држао је по више недјеља практичне течајеве, где је учитеље поучавао, како да препороде школу. Такова предавања држао је у Карловцима и у Пакрацу год. 1857., у Сомбору 1858., 1859., и 1860., а најпослије и у Мочачу, у Бањи и у Будиму 1863. Тиме је постигао да је рад у школи добио сасвим нов вид и правец. Тако је у науци хришћанској и у словенском језику завео, да се све мора на српски превести. За тим је завео „очигледну наставу“, т. ј. што год дјеца уче, да им се очигледно и покаже; о томе је написао књигу „Упутство за букварске науке“, и у тој књизи изложио је сва свој метод о спојеном писању и читању, и од једном је истјерао из школе, оно старо срицање „буки — аз = ба“. Натошевић је увео у школу: геометрију, цртање, пјевање свјетских пјесама, ручни женски рад, а особито се заузимао за гимнастику, јер се ту дјеца тјелесно вјежбају; усавршавао је предавање у вртарству, пчеларству и свиларству.

Својим јавним говорима подигао је школу као светињу у очима народа. Његовим утицајем на многим мјестима подигнуте су нове школе, а опет неке старе поправљене, проширене и с новим училима снабдевене. Његовим заносним ријечима побудио је,

да су људи остављали завјештаје за набављање школских књига, почели су се установљавати школски фондови, подизали су се школски вртови и воћњаци. Обилазећи школе, по цијелом Српству, настојавао је да се и учитељима повиси плата, те да добију вољу за бољи ред.

Сомборска препарандија пунијех 40 година од постанка свога, није одговарала свима захтјевима једнога таковог завода; — и тек његовим радом и заузимањем та је школа унапређена и сада се може мјерити са сличним заводима, других просвјећенијих народа. Но у овоме му је много помогао његов ученик и вјерни друг, врло заслужни, данашњи управитељ исте школе г. Никола Ђ. Вукићевић, јер пошљедних година, што год је Натошевић замислио, то је необичном вјештином и вољом извршивао г. Никола Ђ. Вукићевић.

Натошевићева је заслуга, што је владика Платон Атанацковић завјештао 20.000 фор. за приправничке штипендије. Његовим заузимањем подигнута је и препарандија у Пакрацу и основан јој је фонд за издржавање од 40.000 фор. Но када је ова препарандија престала, има много и његових заслуга, да је подигнута горњо-карловачка препарандија, а неуморно се трудио, да јој одржи лијеп глас и да је изједначи са осталим препарандијама, у чему је и успјео. И баш у послу око исте препарандије нађе га и смрт.

Не само да је Натошевић радио око унапређења српскијех школа и препородио их, него је и на књижевном пољу врло много урадио својим радовима „за народ“. Од врло велике су вриједности по српску књижевност његови чланци у: „Седмици“, „Школском Листу“, „Српском дневнику“, „Пријатељу српске младежи“, „Даници“, „Матици“, „Путнику“, „Србадији“, „Омладинском календару“, „Гласу народа“, „Годишњаку“, и „Орлу“.

Па и народне умотворине сабирао је Др. Ђ. Натошевић, особито пословице и загонетке, које је штампао у „Љетопису Матице Српске“. Већину загонетака штампао је у својем читанкама, јер је био тврдо убијећен, да дјеца по основним школама треба што више да науче народнијех загонетака, јер то дјецу измамљује да мисле а послије се уче како ће је сами загонетке стварати, и тиме им јача памћење.

Од дјела Натошевићевих изашло је у посебним књигама: „Нега краве“, у Новоме Саду 1853. „Упутство за предавање букварских наука“ (велико) у Бечу 1855.; „Кратко упутство за предавање букварских наука“, у Новоме Саду 1861. и 1862.; „Бисер и драго камење за украсење дечије душе“, у Новоме Саду 1862.; „Неколико народних пјесама за на изустучије“, у Новоме Саду 1862.; „За што наш народ у Аустрији пропада“, у Новоме Саду 1865.; „Буквар

за главне школе у Србији“, у Биограду 1870.; „Прва читанка за народне школе у Србији“, Биоград 1870.; „Духан с погледом на здравље“, Биоград 1870.; „Хлеб“ Биоград 1874.; „Буквар за српске основне школе“, одобрен од шк. савета, у Новоме Саду 1875.; „Упутство за предавање буквара за осн. школе“, у Новоме Саду 1875. „Астрономију“ од Н. Локијера првео је 1880. год. Ових пошљедњих неколико година неуморно се трудио око уређева трију читанки за срп. осн. школе и двије године како су те читанке угледале свијета, и у свима се српским школама употребљују, па можемо се поносити да нам такове књиге красе нашу школу.

Натошевићева је заслуга, што је и „Матица Српска“ из задужбине Петра Коњевића, Пожежанина, почела издавати, врло поучне и одабраног садржаја „књиге за народ“. Како је већ од неколико година Натошевић био предсједник „Матице Српске“, то је око тога увијек настојавао да се пишу „књиге за народ“ и ето, како видимо, и успјео је. До данас је изашло „књига за народ“ четрнаест, све по избор садржаја.

Као што се види Др. Ђ. Натошевић је сав свој живот посветио српском народу а нарочито српској школи, па с тога га је српска школа и назвала својим „бабом“.

Од год. 1870. има ли и један учитељ који је свршио српску препарандију, а да на свједочби му није потписан „Др. Ђ. Натошевић.“? — Нема, — јер он је на свима учитељским испитима предсједавао и кога је напао за способна и потписао се.

Његов дух а његова наука неће умријети него ће се по цијелом Српству све више укоријењавати. — Ма да Др. Ђ. Натошевић није долазио у Босну и Херцеговину, опет у свима српским школама влада његов дух, јер свакога учитеља на српској школи, он је задахнуо својим духом, а у аманет му оставио српску школу.

Без српске школе Србину нема напретка, јер у српској школи лежи срећа и љепша нам будућност. А како треба радити за српску школу ето нам најбољи примједр „баба“, који не жали ни сама себе него као лахка тица непрестано прелијеће од једног краја Српства на други, бори се за српску школу, па у тој борби славно као јунак на бојном пољу, далеко од своје куће, пушта и племениту душу.

Он је умр'о али његов дух, дододима свјесних Срба — неће умријети, него ће вјечито живјети а владика Његуш вели:

„Благо томе ко до вијек живи,
Имао се рапта и родити.“

У Златном Долу, на Преображење 1887. год.

Каменко Монашевић.

СРПСКЕ НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ.

Јован-беговица.

Молила се Јован-беговица,
Молила се Јован-бегу своме,
Да је пусти у род милој мајци.
Проговора беже Јован-беже
„Кад уроди јавор јабукама,
И калдрина руменом ружицом,
Онда ћу те у род пустит' мајци.“
Луда млада Јован-беговица,
Јесте луда, ал' од више мудра,
Једно јутро рано уранила,
Она кити јавор јабукама,
И калдрум руменом ружицом,
Па ми буди бега Јован-бега:
„Устај Јово, грануло је сунце,
Уродио јавор јабукама,
И калдрина руменом ружицом;
Устај Јово, па опремај љубу.“
Уста Јово, те опреми љубу,
Опреми је у род милој мајци.
Кад је била на првом конаку,
Ал' ето ти првог књигонаше:
„Врат' се натраг љубо Јованова,
Умро ти је твој синак једини!“
Ал' то љуба хаје и не хаје.
Кад је била на другом конаку,

Ал' ето ти другог књигонаше:
„Врат' се натраг љубо Јованова,
Умрла ти шћерца јединица!“
Ал' то љуба хаје и не хаје.
Кад је била на трећем конаку,
Ал' ето ти трећег књигонаше:
„Врат' се натраг љубо Јованова,
Умро ти је беже Јован-беже!“
Тад се љуба натраг повратила.
Кад је била пред бијеле дворе,
Ал' ето ти синка јединога,
Љуби мајку у бијелу руку.
Кад је била у бијеле дворе,
Ал' ето ти шћерце јединице,
Љуби мајку у бијелу руку.
Кад је била у зелену башчу,
Али сједи беже Јован-беже,
Сједи Јово, ситне књиге пише,
Те их шаље својој в'јерној љуби.
Еа то виђе Јован-беговица,
Она паде па се обезнани.
Притрча јој Јован-беже млади,
Па је узе на бијеле руке,
Однесе је на бијелу кулу,
Па је пусти на мехке душеке.
Кад ја спусти на мехке душеке,
Тад је млада душу испустила.

Цвјетко С. Пеичић.

СТАР У МЛАДОСТИ ТРИ И СЕДАМ ПАЗИ!

Нар. приповијетка.

Забиљежио: Петар С. Иванчевић.

Неки цар путујући кроз једну велику пустару, спази наспред пустаре један стан и пред њим старца ће плаче. Цар пође управ старцу, назове му: „помоз Бог“ и упита га, која му је голема невоља те плаче? Старац јецајући одговори цару: „Плачем за то, што ме је отац јако истук‘о.“ Зачуђен цар запита старца: „А ће ти је отац?“ Старац плачући одговори: „Ето га у соби.“ — Цар уђе у собу и затече још сјећег старца, ће сједи за столом, и котарицу плете. — „Помоз Бог старче!“ рекне он и овоме, а он му одговори: „Бог ти помого“, и стане даље плести. — Цар га упита: „Је ли оно твој син старче, што пред кућом плаче, или ти је пасторак или посинак?“

Старац му одговорим: „Нити ми је посинак ни пасторак већ баш мој рођени син,“

Цар. „А што плаче онаго горко?“

Стр. „Плаче за то, што сам га мало прије избио и оштре искарао.“

Цар. „Зашто си га онако стара, избио и искарао?“ Стр. За то, што није слушао муга оца а свога ћеда.“

Цар још већма зачуђен запита: „Зар ти имаш још живу оцу, и ће ти је отац?“

Стр. „Имам богме и ено га — показујући прстом кроз прозор, „ено га ће оре.“ Цар у чуду изиђе из собе и упути се к ономе што оре.

Цар. „Помоз Бог старче!“

Стр. „Бог ти помого!“

Цар. „А ко ти је оно што у соби плете котарицу, ко ли оно, што пред кућом плаче?“

Стр. „Ко плете син, ко плаче унук.“

Цар. „Па, што ти унук плаче?“

Стр. „За то, што га је отац избио.“

Цар. „А зашто га је отац био?“

Стр. „Зато, што није слушао моје заповијести, па с тога и неће доживити оних година, које ја живим и које ће отац доживјети ако Бог да.“

Цар. „Које су твоје заповијести?“

Стар. „Стар буди у младости, пази три и седам!“

Цар. „Ја не знам шта ће рећи: „Стар у младости, три и седам пази!“

Стр. „Ти не знаш, али он зна, па неће да се чува.“

Цар. „Старче! тако ти старости и твојих година, растумачи ми те ријечи!“

Стр. „Хоћу! — стар буди у младости — то ће рећи чувај снагу, па ће и она да сечува твоју старост. Што год радиш, ради полако а једнако, стаће те лако и опет ћеш у послу отићи далеко. — Пази три, — то ће рећи, хљеб док не постоји три дана печен не једи, јер тазе хљеб крв пије, троши и квари. Ту моју

заповјест није слушао мој унук; него је од јучерашњег хљеба јео, с' тога он неће доживити мојих и очиних година, па за то је и био бијен, да то више не чини.“

— Пази седам, — то значи: седми дан да се чува и Богу посвети, и да тијелу одмора.

Чини и ти тако, па се нећеш кајати! „Мој пранђед, кад је пошље триста љета на смрти био, казао ми је да добро запамтим те ријечи; још ме је заклео, да свакоме, ко амо у стан дође то исприповиједам.“

Цар кад саслуша старца, врати се у своје царство, исприповиједа својим великашима старчев савјет; и по њему владајући се доживио је дубоку старост у царству своме.

КАРАДАНИЦА МАРКО И ХАРАМБАША ЛУКА.

Народна пјесма.

Забиљежио у Имјанима Миле Обрадовић.

(Наставак).

— а да видиш Пиварић-Мијајла
 Кад је јунак књиге растуроји
 Па је сио, па се одморио
 А када се вина напојио
 Примак'о се паму и пенџеру
 Из пенџера чекму извадио
 А на пенџер главу наслонио,
 Помоли се Краљевићу Марко
 Помоли се низ поље зелено,
 На шарину кано горском вуку,
 На шарину ноге прекрстио,
 Наопако ћурак огруно
 И он носи крсташа барјака:
 На барјаку од злата јабука
 Из јабуке свилен-ките вире,
 Све куцају Марка по плећима,
 Он долази до бијеле куле
 Са својије хиљаду сватова.
 Они сјаше а други најаше:
 Помоли се од Сења Иване
 И он води хиљаду сватова
 Још он води свог сестрића младог
 Свог сестрића Луку барјактара,
 Па он гони варакли-кочије,
 Под кочија дванајст бедевија,
 Пред њима је сура бедевија,
 Она прави варакли-кочије,
 Ој каква је, ујели је вуци!
 Ну је танка кано шивичица,
 А дугачка кано врљичија,
 Све јој мига глава из плијећа,
 Кано гуја из камена љута.
 И ти сјаше а други најаше:
 Помоли се низ поље зелено,

Помоли се Јанковић Стојане
 И он води хиљаду сватова
 Па он оде на бијелу кулу.
 И ти сјаше а други најаше:
 Помоли се од Сибиња Јанко,
 И он води хиљаду сватова
 И сестрића Бановић Секулу
 А за њима Смиљанић Илија
 Са својијех хиљаду сватова,
 Све атлија тешки междраклија.
 Па он оде на бијелу кулу,
 И ти сјаше а други најаше:
 Помоли се Костреш-арамбаша
 Са својије шесдесет хајдука
 Све хајдуци кано мрки вуди:
 Који воли данас погинути,
 Нег' с' Турчину с пута уклонути,
 За њим иде Џакул-арамбаша
 И он води шесдесет хајдука
 А за њиме Мијат-арамбаша
 Са својијех шесдесет хајдука:
 За Мијатом Старина Новаче
 Са својије стотину хајдука;
 Па одоше на бијелу кулу,
 Скупиш се кићени сватови.
 Пију свати вино и ракију
 А све гледи Пиварић Мијаило,
 Па он иде у тамиш-одају
 Па долази саптијан-сепету
 А пробира свијетло одјело
 Добро свлачи а боље навлачи:
 Он облачи од свиле кошуљу,
 Од мелеза, од танкога беза,
 Па је по њој гаће мелезлије

По гаћама од чохе чакшире,
Па облачи панцирли-кошуљу,
Уз кошуљу шивке од челика,
Уза шивке приплетене гује
А до врата изведене главе
А од врата повратиле главе
А по глави драги каменови
Из њих бију мави пламенови,
Спрам њиха се види путовати
У по ноћи, кано у по подне.
Па обува од саје чакшире:
Чакшире су саје венедичке
А кроја су финог латинскога;
У њима је ситна ковча клета,
Ситна ковча — ма велика цјена:
Једна вреди стотину цекина.
Па присаса мукадема паса,
Од појаса попустио ресе,
Све се под њим витка кула тресе.
Па присаса мекана силаја,
За-њага гурну до два џефердара
А међу њих палу оковану.
Па облачи четри јучериме:
Двоје ситне, ама врло свјетле,
Двоје крупне, али врло скупе,
И по њима паон-јучериму:
Постава јој деведесет кеса.
Низ бедрице објесио ћорду
Све му с' ћорда по калдрми вуче,
Њега балчак по плећима туче;
Па устаче калпак и членку:

На којој је седам челињака,
Осмо перо а капља девета,
Капља каже: који вјетар пуше?
Ал' ће бура али југовина?
Ал' истока од жаркога сунца?
На врх њега перо пауново:
Оно му се на очи навило
Оно чува лице од сунца.
— Сејизи му дору опремају:
На сунѓал му воду помлачише
А на ћашал длаку отворише,
На-њага међе ћебе китајлију
По ћебету седло шемарлију
А по седлу мрку међедину:
У међеда четверест ноката;
Сваки нокат у злато заливен
А из њих му златне панџе вире
А из панџа сићени синцири,
Из синцира њемачки пранцири,
По дну њију¹⁾ гроши и дукати,
То све паљо коњу до копита,
Па све куца коња по копита,
По међеду пули рисовину,
Све су по њој златни коврњави,
Кроз њих могу леђет голубови
А на њима цјеват лабудови;
Заузда га уздом решмалијом,
Изведе га у авлију б'јелу.
Заметну му ћузгум за јабику,
Сам се дорат по авлији вода.

¹⁾ Њију == њих.

(Нсатавиће се.)

—Л И С Т А К.—

Књижевне и културне биљешке.

Српско Академичко друштво „Зора“ издало је на народ овај позив:

Српски народе!

Све у славу имена српскога.

Неумрли је Вук Ст. Карапић својим збиркама српскијех, народнијех умотворина начинио обрт у српској књижевности, дао јој нов, чисто народни правец. Књижевност нам поче у свакој грани бујније напредовати. Дотле застрањено српско пјесништво пође чисто српскијем правцем, оживи задахнуто духом народног пјесништва — духом народа и његовијем пољетом. И српске народне пјесме књигом пријеђоше границе, што их ударише државе, загазише у стране народе, те својом љепотом, здравијем и живијем осјећањем освојише срца цијelog образованог свијета, а особито словенског. Стадош се преводити на руски, њемачки, француски, енглески и талијански језик-обраћајући пажњу тијех великијех народа на себе и Српство. Наука о српском језику не би се тако брзо

развила, ни закони тако јасно утврдили, да не бијаше народнијех умотворина, где је све већ кристалисано. Без њих требали бисмо читав ред радника за онај посао на том пољу, што га свршише само два ћенијална Србина: Вук Ст. Карапић и Ђуро Даничић. Наука им одаје достојну пажњу и поштовање, те су предавања „о српскијем народнијем пјесмама“ једно од најмилијих предавања гдје се год словенистика предаје.

Послије Вуковијех збирaka народнијех пјесама, изишле су још некоје, међу тима и велика збирка Петрановића, коју издаде на свијет „српско учено друштво.“ На то се каеније, као на неку несрещу, за то што су старије пјесме у Вука љепше од новијих створило врло погрјешно мишљење, да је пјеснички ћеније српскога народа са свијетом клонуо, те да се није ни вриједно даље на њу обазирати. То се мишљење укоријенило у наше књижевнике и поред онако сјајне свједоцбе, што је пјесме Филипа Вишњића дају народном ћенију за новије доба. Пјеснички дух народа српског ствара непрестано, самоkad лијепо, kad љепше према, приликама. Зар су старије пјесме све једнаке лепоте? Нијесу. На што онда

то уписивати у погрјешку новијим пјесмама?! То је само, да се прикрије немар и нерад. Зар смо прошли све српске земље, градове и села, распитивали и за- виривали у сваки кутак, е да у њему не нађемо на народно благо, српску пјесму, приповијетку, српску пословицу, загонетку. Нијесмо. Странци пак заиђаше у српске земље, у народ, купећи српске народне пјесме и показаше успјех. Ми се ни послије тога не мичемо.

Поред тог немара није чудо, што српске народне умотворине постадоше пусто масло. Онे су нас у књижевности извеле на чистину, тим су к'о велите свршиле свој задатак, а за непокупљене није се вриједно бринути. Колика неблагодарност! Али наука тако не мисли, по њу је много шта од важности, што иначе нема бог зна какве вриједности књижевне. Па и из благодарности, што су нам народне пјесме разнијеле наше српско име и народне врлине по цијелом свијету, не смијемо их препуштати другом у својину, то би била велика погрјешка и срамота, јер и ако смо браћа с Хрватима и обоје говоримо српским језиком, ипак свако својим духом дише, разилазе нам се историјски правци, разилазимо се у надама и тежњама. Те су се тежње и наде вијековима патња и мука наших кристалисале у народну пјесму, баш као оно школјка бисерница, која избачена из свог природног положаја на жал морски, лучи из себе у мукама диван бисер, а други се љепша и дичи њиме, не сјећајући се можда ни са искром захвалности школјкиних муга. То је слика и прилика наше Срба и Хрвата: Србину се пјесма у најпрљим данима његова робовања рађа из дна душе, е одлахке и души, кад се у пјесми исплаче; а Хрвати би сада ради, да нам пјесме, тај дивни бисер-род наших муга, присвоје, па да се поносе и диче њима. Уништавајући им име „српске народне пјесме“ хоће, да се похвале њима, као својином пред другим свијетом. Све што је српско, дужност нам је бранити. Ми не можемо допустити, да ико пуни листове своје историје српским дјелима, прелазећи муком српско име. „Без муге се пјесма не испоја“ — и за њу се хоће јуначкима дјела или за лирску пјесму здраво срце, пуно њежног живог осјећаја, као што је у Српкиње. Историја се не само пише, већ и ствара дјелима — то вреди и за културну историју — али за најновије доба морамо са своје стране с болом у души, да поновимо ријечи Срба Херцеговаца: „кад нам не ћете или не можете помоći, не тражимо од вас ништа више, но што и поштење захтијева, а то је, да нам не одмажете“ — ради својих неоснованих аспирација, заклањајући се, па и изговарајући на туђу силу, како вам кад треба. Загребу, од куда српско име доби толико погрда и повреда, не можемо повјерити ни српску пјесму, јер „пјесма иде од уста до уста, па ће доћи у небратска уста,“ те се бојимо е ће отуд прерушена ударити, не велимо у грдију, али у пркос Српству, гдје је поникла. Док су год таки односи, ми стојимо чврсто на основи: „Сваком своје!“

Српско учено друштво у Биограду и „Матица Српска“ у Новом Саду требали су узети на себе бригу о непокупљенијем пјесмама народнијем. Особито вазало би, да Матица Српска преузме и врши тај свети задатак, то јој је дужност. Она треба, да расписује награде за збирке народнијих умотворина на првом мјесту, а народно позориште нека пође примјером биоградског па нека се стара за драму расписујући награде за драматска дјела. Али на обје

стране ћутање. За то узимање „Српско академијско друштво Зора“ ствар на себе, те по ријешењу своје ванредне скupштиње позива овијем Србе из свију српскијех земаља и крајева, гдје Срби живе, да се сви без разлике вјере, живо лате скупљања народнијех умотворина. Заслуга што је ко у том стече не ће се прећутати, остаје његова. Нека се само назначи из кога је мјеста пјесма, од кога је и име скупљача. И овде, као и свугдје вриједи оно: ко више Српству приврједи, тај више вриједи, јер на српско име немају исповједници једне вјере више права од другијех, па били они православни, мухамедовци или римокатолици, у свима тече једна иста српска крв, сви говоримо српскијем језиком. Наука у питању народности брише разлике по вјери, па групише народе по језику и сродној крви. Ми стојећи на тијем основама чисте науке, препоручујемо свуда братску слогу, љубав и искреност, те скupљајмо се сви без разлике вјере под заставу српскога имениа и језика. Свако своју вјеру нека љуби, а друге нека поштује. Тако ће под утицајем српске сјећести, која не зна ни за чије интересе, већ се стара само за српску главницу, нестајати мало по мало онијих зајевица и гложења, што тако дugo владаше међу рођеном браћом српске крви. Што их се прије оканимо а другог озбиљнијег кориснијег, посла по Српство латимо, тим ће их прије заборав прогутати. Позивамо dakле молимо све Србе без разлике вјере, да се најживље заузму око овог важног посла, око скupљања народнијех пјесама, приповиједака, здравица пословица и загонетака. Свештеници, учитељи, ћади, трговци, занатлије, све што умије писати нек се даје на овај свети посао. Приближити пјесму није зазорно ни за кога, тијем се послом бавише и владике-пјесници: Његуш и Мушичи. Тако ће у неку руку цио српски народ наставити онај велики рад славног Вука Ст. Карадића, који је он срећно започео прије толико година, збијајући умотворине „Срба сва три закона“

То ће бити најљепши вијенац, невен-вијенац од пјесама, што мирише душом српскога народа, који ће Српство положити на гроб томе неумрлом Србину по преносу из туђине у родну му земљу.

Српско академ. друштво „Зора“ у Бечу намијенило је из својих средстава 200 фор. а вр. као награде скupљачима српских умотворина, ушљед чега се сви скupљачи позивају, да скupљене умотворине пошљу потписаноме друштву, које ће их према вриједности им оцijенити и наградити.

Српско академ. друштво „Зора“ у Бечу на св. Илију (20. Јула) 1887. (Serb.-akadem. Verein „Zora“ in Wien I., Universität).

Дични и омиљени наш пјесник Змај Јован Јовановић. добио је скоро дар од витешког господара Црне Горе кнеза Николе. Кнез-пјесник поклонио је своме другу Змај-пјеснику Исмајил-пашићу двор у Бару и педесет рала добре ораће земље. Двор ће се од селе звати. Змајевац и како чујемо тамо ће се преселити наш Змајован, те ће од сада радити само на књижевном пољу. Но поврх свега тог кнез је одликовао Змајована Даниловим орденом на ленти за његове књижевне заслуге. Овакијем вијестима свако ће се српско срце обрадовати и честитати љубави Змајовану нашем, по жељети: да нам га Бог поживи још дуго и дуго, па да нас својом пјесмом и даље наслажава, неосврнући се на неке јејине што у потоње доба на њега заукташе, но које ће Змај док трепне једним крилом све сатрти и помлатити.

У Доњој Тузли приређује концерт Роберт Толингер уз пријатељско судјеловање гђе Данице Сич; гђе Милке Гавриловићеве, чланице кр. срп. позоришта у Биограду, госп. К. Матејке и „Доњо тузланског српског црквеног пјевачког друштва“ и то на Велику Госпојину 15. Августа у сали Хотела „Доња Тузла.“ Програм је концерта овај: 1. Славују, од Р. Толингера, пјева мјешовити лик. 2. а) Серенада, од А. А. Московског; б) Гавота, од Д. Попера, свира на виолончелу Р. Толингер, прати на гласовиру г. К. Матејка. 3. L'invito Valse, од И. пл. Зајца, пјева уз пратњу гласовира гђица М. Гавриловићева. 4. а) Звучи Босански, од Р. Толингера; б) Мазурка од Д. Попера; в) Сувенир, од М. Бата г) Српска импровизација, бр. 2. од Р. Толингера, свира на виолончелу Р. Толингер, прати на гласовиру К. Матејка. 5. Нада, од И. пл. Зајца, уз пратњу гласовира пјевају г. Даница Сич и гђица М. Гавриловићева. 6. Падајте браћо, од Хавласа, пјева мушки збор. На какву је корист овај концерт није означен?

Изишао је позив на претплату на књигу: „Свеоци народног предања“. Око гроба Филипа Вишњића, покупили К. Змајановић и Богољуб Познановић.

Приход је намијењен оснивању „штип. закладе Ф. Вишњића.“ — Потписати, купећи податке о животу славног српског гуслара Филипа Вишњића, узабрасмо и неколико лијепих цвјетића народног предања око гроба му. Ове мислимо договорно с грчанским одборницима објелоданити у посебној књизи. Приходом одлучисмо основати „Закладу Филипа Вишњића“, из које би се по једном сиротом ученику, а сину овог краја, који и гроб и спомен Филипов, па и ова предања до данас сачува — припомоћ за школовање у размјеру — с главницом која се постигне, пружала. Овим мислимо живески спомен срп. Омиру подићи. Ово Српству јављајући молимо, да се што већом претплатом одазове, и тим горње врло племенито дјело припомогне, да би се могло остварити. Књига ће који дан бити готова. Садржаје ова предања: „О Филипу Вишњићу“. „Цар Стеван Шчиљановић (Моровић, Градина Ђунтири и Шишатовац“). — „Бој на Равињу“. — „Заборављени гробови у тужини“. — „Бој на Мишару“. — „Велики петак 1801“. — „Хајдук Ђорђе Ђурчић, итд. Цијена је књизи 30 новч. Око купљења прдтплате молимо све српске пријатеље, да се заузму и одбору послати изволе.

Наш вриједни сарадник чувени српски књижевник и старијар, Вид Вулетић-Вукасовић наскоро ће нам стићи у Сарајево, јер га је овашње музејско друштво

одредило за испитивање разнијех старина по Босни и Херцеговини. Радујемо се овоме одличноме госту, кога до сада само по књизи гласу знаємо, а сад нам се указа прилика да га и лично видимо и упознамо.

Нове књиге.

Пето извјешће велике гимназије у Сарајеву. Објављено на крају школске године 1886/7. Сарајево. Земаљска штампарија 1887.

Скупљени списи дра Јована Стејића, трећи део, I. Народне библиотеке Браће Јовановића 157 књига. Панчево 1887. Наклада књижаре Браће Јовановића.

Граматика српскога језика, за народне школе, написао Симеун Коњевић. Књига прва: о гласовима и речима. У Новом Саду. Издање књижаре Луке Јоцића и друга 1888. Цијена 50 новч. или 1 динар.

Филип Вишњић, српски пјесник, јувак и гуслар. У спомен подизања споменика. Митровића. Издање књижаре Краиновића и Суботића 1887. Цијена?

Извјештај о српској великој гимназији у Новом Саду 1886/7. Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића 1887.

Православље у данашњем живопису у Србији. Књижица П. од М. Валторовића. Београд. Штампарија задруге штампарских радника 1887.

Одговори уредништва.

Г. Љубисаву у Б. Ви са својим радовима морете располагати како хоћете, ми Вам нећemo замјерити. Сјетите нас се наскоро. Српско поздравље.

Г. Душан Лемајић у? Молимо да нам назначите тачну адресу, куда да Вам лист шаљемо, уједно јавите, који Вам бројеви недостају, па ће Вам се послати.

Гђица А. Б. . Липик. Ако имате што потпуније и љепши радо ћemo примити, само не заборавите, да су љубавне пјесме из „Виле“ искључене.

М. Делићу у Требиње. Ђајимо дајемо наш лист у пола цијеле, без обзира колко их се пријави.

Молимо штovanе претплатнике, који нијесу подмирили до сада претплату, да то што скорије учине.

САДРЖАЈ: Пјесме: Трептање звијезда, од Сења Ђаковића. — Приповијетке: Ариф, велики везир, црта из босанског живота. Написао Нико Х. П. Бесаровић. — Два старца, од Лава Н. Толстоја. С руског превела Живана Српкића. — Покука: Красно име у околини сарајевској. Написао поп Стево Трифковић. — † др. Ђорђе Натошевић (са сликом), од Монашевића. — Срп. нар. умотворине: Пјесме: Јован-боговића, забиљежио Ћвјетко С. Пеичић. — Харамбаша Лука и Карапанџа Марко. У Имљанима забиљежио: Миле Обрадовић. — Приповијетке: Стар у младости, три и седам пајза, прибиљежио Петар С. Иванчевић. — Листак. —

Цијена је „БОСАНСКОЈ ВИЛИ:“

За Босну, Херцеговину, Србију, Црну Гору и Аустро-Угарску:
на читаву годину . . . . . фор. 4 а. вр.
на по године . . . . . " 2 " "
на четврт године . . . . . " 1 " "

Ђаци добивају лист свагдје у пола цијене. Сразмјерно на пола и на четврт године.

За све друге земље:

на читаву годину	фор. 5.— а. вр.
на по године	" 2.50 "
на четврт године	" 1.25 "